

Ewa Bąk i Katarzyna Bobrowska - Jabłońska

Cechy osobowości i przynależność do grup jako predyktory funkcjonowania studentów SGH w przyszłej pracy zawodowej

1. Wstęp

Kontynuując badania z lat poprzednich (Bąk, Bobrowska – Jabłońska, Iwanow; 1998; Bąk, Bobrowska – Jabłońska, Iwanow; 1999; Bąk, Bobrowska – Jabłońska; 2000), zajęliśmy się psychologiczną analizą szeroko rozumianego funkcjonowania społecznego studentów SGH oraz próbą przewidywania ich późniejszego funkcjonowania zawodowego. Z jednej strony staramy się opisać różne uwarunkowania związane z czynnikami zewnętrznymi (środowiskowymi, społecznymi), z drugiej, z czynnikami intrapsychicznymi (np. osobowość). Zarówno jedne jak i drugie mają, naszym zdaniem, znaczący związek z tym jak w przyszłości będzie funkcjonował zawodowo, czy ogólnie życiowo, student.

W poprzednich badaniach koncentrowaliśmy się na adaptacji studentów do wymagań uczelni. Badałyśmy czynniki, które mogłyby sprzyjać efektywności adaptacji. Okazało się, że ważnym czynnikiem sprzyjającym efektywnej adaptacji było otrzymywane wsparcie społeczne. Wyniki badań z poprzedniego roku (Bąk, Bobrowska – Jabłońska; 2000) pokazały, że posiadanie wsparcia społecznego pomaga w adaptacji do środowiska, w jakim żyje człowiek (student na uczelni wyższej) oraz może łagodzić przeżywanie stresów. Studenci z wyższych lat częściej sięgali po wsparcie społeczne. Wsparcie to mogło być różnego rodzaju – emocjonalne, instrumentalne i informacyjne (patrz: Bąk, Bobrowska – Jabłońska; 2000). Takiego rodzaju wsparcia mogą dostarczać grupy, w jakich uczestniczy w swoim życiu człowiek.

Inne wyniki wcześniejszych badań (Bąk, Bobrowska – Jabłońska, Iwanow; 1998; Bąk, Bobrowska – Jabłońska, Iwanow; 1999) wskazują na to, że studenci duże znaczenie dla przyszłego funkcjonowania zawodowego, przypisują zarówno

posiadanym przez siebie kompetencjom społecznym (w tym np. umiejętności pracy w grupie) jak i indywidualnym predyspozycjom osobowościowym.

Ponieważ ważnym źródłem wsparcia społecznego są grupy, zarówno te, które mają charakter formalny (posiadające jasną strukturę organizacyjną, przywódcę, normy, cel), jak i te nieformalne – „towarzyskie” (bez jasnej struktury organizacyjnej), poniżej krótko zaprezentujemy wiedzę z zakresu psychologii społecznej dotyczącą grup.

Zarówno w psychologii społecznej, jak i socjologii istnieje wiele definicji grupy. Od bardzo szerokiego rozumienia grupy jako zbioru jednostek pozostających ze sobą w pewnych stosunkach wzajemnej zależności (D.Carwright, A.Zander; za: S.Mika, 1981), czy zbioru jednostek pozostających we wzajemnej zależności i komunikujących się ze sobą (G.C.Homans; za: S.Mika, 1981). Poprzez próby coraz większego uszczegółowienia, gdzie grupa to zbiór jednostek: pozostających ze sobą w pewnych stosunkach i komunikujących się ze sobą na tyle często by prowadziło to do identyfikacji członków z grupą (R.K.Merton; za: S.Mika, 1981); pozostających ze sobą w pewnych stosunkach i komunikujących się ze sobą na tyle często by prowadziło to do identyfikacji członków z grupą i oddzielenia jej od innych wyraźną zasadą odrębności (J.Szczepański; za: S.Mika, 1981). Najbardziej szczegółową definicję grupy w rozumieniu psychologii społecznej sformułował A.P.Hare (za: S.Mika, 1981). Jego zdaniem, aby o trzech lub więcej osobach można było powiedzieć, że stanowią grupę, muszą być spełnione następujące warunki:

1. między osobami musi istnieć wzajemna interakcja
2. osoby te muszą mieć wspólny cel
3. w grupie muszą istnieć normy
4. grupa musi mieć swoją strukturę
5. osoby stanowiące grupę muszą mieć świadomość, że są grupą odrębną od innych i wewnątrznie spójną.

Grupy społeczne podlegają dynamicznym zmianom związanym m.in. z czasem trwania grupy i zachodzącymi w niej zjawiskami. Jedną z prawidłowości, z jaką mamy do czynienia w grupach społecznych jest podejmowanie przez jej członków określonych ról. Role te wyrażają się w następujących zachowaniach: okazywanie

solidarności, rozładowywanie napięcia, zgadzanie się, dawanie wskazówek, wyrażanie opinii, informowanie, prośba o informacje, prośba o opinie, nie zgadzanie się, okazywanie napięcia, przejawianie antagonizmu (R.F.Bales; za: A.Gurycka, 1979).

Człowieka jako istota społeczna, na różnych etapach swojego życia uczestniczy w różnych grupach: rodzina, koledzy z podwórka, grupa przedszkolna czy szkolna, grono znajomych, koła zainteresowań itd., itp. Grupy te mogą mieć charakter formalny bądź nieformalny. Podobnie jest w czasie studiów, w pracy zawodowej i pozostałych sferach dorosłego życia.

W Szkole Głównej Handlowej od momentu reformy, która wprowadziła zindywidualizowany styl studiowania, zlikwidowany został podział na stałe grupy (poza grupami językowymi). Taki system kładzie nacisk na indywidualność, od studenta zależy czy i do jakiej grupy społecznej będzie przynależał. Wymaga to niewątpliwie jego aktywności i umiejętności dołączenia do grupy. Studenci, szczególnie ci, którzy trafiają na nasze zajęcia treningowe, zajęcia z psychologii narzekają na tę sytuację. Informują o swojej trudności w nawiązywaniu kontaktów wśród studentów na uczelni. Jako powody zgłaszają właśnie brak stałych grup, stały pośpiech, przemieszczanie się z jednych zajęć na drugie, często do innego miejsca, budynku. Fakt, że na każdym zajęciach spotykają inne osoby, których nawet imion nie pamiętają, utrudnia niewątpliwie identyfikację i poczucie przynależności do jakiejś grupy. Przychodzą na treningi często z nadzieją, że tu poznają innych studentów. Efektem tego jest często euforyczne kończenie takich zajęć. Studenci w nich uczestniczący z niedowierzaniem stwierdzają, że na tej uczelni są ludzie podobni do nich, chcą utrzymywać nawiązane znajomości. Mamy doświadczenie, że w zasadzie po każdym zajęciach studenci wymieniają się adresami apelują do innych o spotkania. Wiemy też, że takie spotkania odbywają się i ludzie kontynuują znajomość.

Szkoła proponuje wyjazdy integracyjne zerowe przed rozpoczęciem studiów. To niewątpliwie słuszną ideą. Ale pytanie jak wielu studentów korzysta z takiej formy poznawania się.

W SHG istnieje wiele grup formalnych typu koła naukowe, organizacje studenckie, które dają możliwość przynależności do stałych grup.

Postanowiliśmy zobaczyć, do jakich grup przynależą studenci w SGH. To czy człowiek decyduje się przynależć do jakiejś grupy bądź nie, jest związane (między innymi) wynika z cech jego osobowości. Poniżej zaprezentujemy pięcioczynnikowy model osobowości, którym posłużyliśmy się w naszych badaniach.

Jedną z najbardziej popularnych współczesnych koncepcji, ujmujących osobowość w kategoriach cech, jest tzw. pięcioczynnikowy model osobowości. Jest to model osobowości w ujęciu Costy i McCrae obejmujący pięć głównych czynników czy wymiarów osobowości: neurotyczność, ekstrawersję, otwartość na doświadczenia, ugodowość i sumienność.

Neurotyczność to wymiar odzwierciedlający przystosowanie emocjonalne versus emocjonalne niezrównoważenie. Neurotyczność oznacza podatność na doświadczanie negatywnych emocji (strach, zmieszanie, niezadowolenie, gniew, poczucie winy) oraz wrażliwość na stres psychologiczny. Osoby o wysokim poziomie neurotyczności częściej są skłonne do irracjonalnego myślenia, stosunkowo mało zdolne do kontrolowania swoich emocji i radzenia sobie ze stresem. Osoby o niskiej neurotyczności są emocjonalnie stabilne, spokojne, zrelaksowane, lepiej radzą sobie ze stresem.

Ekstrawersja jest wymiarem charakteryzującym jakość i ilość interakcji społecznych oraz poziom aktywności, energii i zdolności do odczuwania pozytywnych emocji. Osoby ekstrawertywne są przyjacielskie, rozmowne, skłonne do zabawy i poszukiwania stymulacji. Osoby introwertywne wykazują rezerwę w kontaktach społecznych.

Otwartość na doświadczenia opisuje tendencję jednostki do poszukiwania i pozytywnego wartościowania doświadczeń życiowych, tolerancję wobec nowości i ciekawość poznawczą.

Ugodowość jest wymiarem opisującym pozytywne versus negatywne nastawienie do innych ludzi, orientację interpersonalną przejawiającą się w altruizmie versus antagonizmie, doświadczanych w uczuciach, myślach i działaniu.

Sumienność charakteryzuje stopień zaangażowania, wytrwałości i motywacji jednostki w działaniach zorientowanych na cel, czy – inaczej mówiąc – opisuje stosunek człowieka do pracy.

Opisane powyżej wymiary osobowości pozwalają na przewidywanie powodzenia zawodowego jednostki. Zwłaszcza sumienność i otwartość są predyktorami późniejszych osiągnięć zawodowych (w sensie kariery). Ekstrawersja prognozuje zdolności do współpracy zespołowej, neurotyczność natomiast poziom satysfakcji czerpanej z pracy.

W tegorocznych badaniach chcemy zająć się przynależnością studentów do grup. W SGH istnieje wiele różnych organizacji (grup formalnych), do których studenci mogą się zapisywać. Naturalne jest to, że studenci sami tworzą i uczestniczą również w grupach towarzyskich, znajomych z akademika, uczelni, szkoły średniej. Chcemy sprawdzić czy zmienne osobowościowe mają znaczenie przy wyborze typu grup. Ciekawe jest również pytanie jak studenci doświadczają udziału w grupach. Jakie widzą korzyści z przynależności do grupy, w tym dla przyszłej pracy zawodowej, z czego czerpią satysfakcję, ile czasu poświęcają swojej grupie, co chcieliby w nich zmienić.

Poniżej opisane badanie jest próbą odpowiedzi na postawione pytania.

2. Opis badanej grupy studentów SGH

Dobór osób badanych miał charakter celowy. Za pośrednictwem trzech ankietarów przebadana została podobna ilość osób należących do jakiejś grupy – formalnej (13 osób) lub nieformalnej (13 osób), bądź do obu rodzajów grup jednocześnie (19 osób) i nie należących do żadnej grupy (26 osób). Osoby badane wypełniały skonstruowaną przez nas ankietę i kwestionariusz osobowości (NEO-FFI).

Ogółem przebadanych zostało 71 osób w tym 43 kobiety i 28 mężczyzn. Tabela 1 prezentuje badanych ze względu na płeć i przynależność do grupy.

Tabela 1

Przynależność do grup a Płeć			
	N=	kobieta	mężczyzna
Ogółem	71	60.6%	39.4%
Przynależność do grup			
nie należy do żadnej grupy	26	61.5%	38.5%
Należy do jakiejś grupy	45	60.0%	40.0%
Grupa formalna			
nie należy do grupy formalnej	39	64.1%	35.9%
Należy do grupy formalnej	32	56.3%	43.8%
Grupy nieformalne			
nie należy do grupy nieformalnej	39	53.8%	46.2%
Należy do grupy nieformalnej	32	68.8%	31.3%
Do jakich grup należy			
nie należy do żadnej grupy	26	61.5%	38.5%
Należy tylko do grupy formalnej	13	38.5%	61.5%
Należy tylko do grupy nieformalnej	13	69.2%	30.8%
Należy do grupy formalnej i nieformalnej	19	68.4%	31.6%

Źródło: E.Bąk, K.Bobrowska – Jabłońska, badania własne 2001.

Tabele 2 i 3 prezentują osoby badane ze względu na przynależność do grup oraz wiek i rok studiów. Wśród badanych przeważali studenci II i III roku.

Tabela 2

Przynależność do grup a Wiek							
	N=	19 lat	20 lat	21 lat	22 lata	23 lata	24 lata
Ogółem	71	7.0%	21.1%	40.8%	16.9%	12.7%	1.4%
Przynależność do grup							
nie należy do żadnej grupy	26	15.4%	19.2%	34.6%	15.4%	11.5%	3.8%
Należy do jakiejś grupy	45	2.2%	22.2%	44.4%	17.8%	13.3%	0.0%
Grupa formalna							
nie należy do grupy formalnej	39	10.3%	20.5%	33.3%	17.9%	15.4%	2.6%
Należy do grupy formalnej	32	3.1%	21.9%	50.0%	15.6%	9.4%	0.0%
Grupy nieformalne							
nie należy do grupy nieformalnej	39	10.3%	15.4%	35.9%	23.1%	12.8%	2.6%
Należy do grupy nieformalnej	32	3.1%	28.1%	46.9%	9.4%	12.5%	0.0%
Do jakich grup należy							
nie należy do żadnej grupy	26	15.4%	19.2%	34.6%	15.4%	11.5%	3.8%
Należy tylko do grupy formalnej	13	0.0%	7.7%	38.5%	38.5%	15.4%	0.0%
Należy tylko do grupy nieformalnej	13	0.0%	23.1%	30.8%	23.1%	23.1%	0.0%
Należy do grupy formalnej i nieformalnej	19	5.3%	31.6%	57.9%	0.0%	5.3%	0.0%

Źródło: E.Bąk, K.Bobrowska – Jabłońska, badania własne 2001.

Tabela 3

Przynależność do grup a Rok Studiów					
	N=	pierwszy	drugi	trzeci	czwarty
Ogółem	71	18.3%	45.1%	29.6%	7.0%
Przynależność do grup					
nie należy do żadnej grupy	26	30.8%	30.8%	34.6%	3.8%
Należy do jakiejś grupy	45	11.1%	53.3%	26.7%	8.9%
Grupa formalna					
nie należy do grupy formalnej	39	20.5%	41.0%	33.3%	5.1%
Należy do grupy formalnej	32	15.6%	50.0%	25.0%	9.4%
Grupy nieformalne					
nie należy do grupy nieformalnej	39	20.5%	30.8%	41.0%	7.7%
Należy do grupy nieformalnej	32	15.6%	62.5%	15.6%	6.3%
Do jakich grup należy					
nie należy do żadnej grupy	26	30.8%	30.8%	34.6%	3.8%
Należy tylko do grupy formalnej	13	0.0%	30.8%	53.8%	15.4%
Należy tylko do grupy nieformalnej	13	0.0%	61.5%	30.8%	7.7%
Należy do grupy formalnej i nieformalnej	19	26.3%	63.2%	5.3%	5.3%

Źródło: E.Bąk, K.Bobrowska – Jabłońska, badania własne 2001.

Tabela 4 prezentuje osoby badane ze względu na przynależność do grup i kierunek studiów. Najliczniejsze grupy stanowili studenci z kierunku FiBA (32%) oraz tacy, którzy nie wybrali jeszcze kierunku (24%).

Tabela 4

Przynależność do grup a Kierunek studiów										
	N=	Brak kierunku	ZIM1	ZIM2	MSGiP	MiSi	FiBA	MSE	MSP	SME
Ogółem	71	24%	10%	10%	11%	13%	32%	7%	3%	8%
Przynależność do grup										
nie należy do żadnej grupy	26	38%	8%	4%	12%	12%	38%	0%	0%	8%
Należy do jakiejś grupy	45	16%	11%	13%	11%	13%	29%	11%	4%	9%
Grupa formalna										
nie należy do grupy formalnej	39	26%	5%	8%	8%	13%	36%	10%	0%	10%
Należy do grupy formalnej	32	22%	16%	13%	16%	13%	28%	3%	6%	6%
Grupy nieformalne										
nie należy do grupy nieformalnej	39	26%	13%	8%	15%	13%	41%	0%	5%	8%
Należy do grupy nieformalnej	32	22%	6%	13%	6%	13%	22%	16%	0%	9%
Do jakich grup należy										
nie należy do żadnej grupy	26	38%	8%	4%	12%	12%	38%	0%	0%	8%
Należy tylko do grupy formalnej	13	0%	23%	15%	23%	15%	46%	0%	15%	8%
Należy tylko do grupy nieformalnej	13	0%	0%	15%	0%	15%	31%	31%	0%	15%
Należy do grupy formalnej i nieformalnej	19	37%	11%	11%	11%	11%	16%	5%	0%	5%

Źródło: E.Bąk, K.Bobrowska – Jabłońska, badania własne 2001.

Wśród badanych niemal równo liczne były grupy osób pochodzących z dużych (42,3%) i małych miast (40,8%). Najmniej liczna była grupa osób pochodzących ze wsi (16,9%). Tabela 5 opisuje badanych ze względu na przynależność do grup i miejsce zamieszkania przed studiami.

Tabela 5

Przynależność do grup a Miejsce zamieszkania przed studiami				
	N=	Duże miasto	Małe miasto	Wieś
Ogółem	71	42.3%	40.8%	16.9%
Przynależność do grup				
nie należy do żadnej grupy	26	42.3%	42.3%	15.4%
Należy do jakiejś grupy	45	42.2%	40.0%	17.8%
Grupa formalna				
nie należy do grupy formalnej	39	38.5%	38.5%	23.1%
Należy do grupy formalnej	32	46.9%	43.8%	9.4%
Grupy nieformalne				
nie należy do grupy nieformalnej	39	43.6%	43.6%	12.8%
Należy do grupy nieformalnej	32	40.6%	37.5%	21.9%
Do jakich grup należy				
nie należy do żadnej grupy	26	42.3%	42.3%	15.4%
Należy tylko do grupy formalnej	13	46.2%	46.2%	7.7%
Należy tylko do grupy nieformalnej	13	30.8%	30.8%	38.5%
Należy do grupy formalnej i nieformalnej	19	47.4%	42.1%	10.5%

Źródło: E.Bąk, K.Bobrowska – Jabłońska, badania własne 2001.

Wśród osób badanych najliczniejszą grupę stanowili studenci wynajmujący mieszkanie w czasie studiów (43,7%). Prezentuje to Tabela 6.

Tabela 6

Przynależność do grup a Miejsce zamieszkania w czasie studiów						
	N=	dom rodzinny	wynajęte mieszkanie	własne mieszkanie	akademik	Inne
Ogółem	71	15.5%	43.7%	15.5%	21.1%	4.2%
Przynależność do grup						
nie należy do żadnej grupy	26	11.5%	46.2%	19.2%	19.2%	3.8%
należy do jakiejś grupy	45	17.8%	42.2%	13.3%	22.2%	4.4%
Grupa formalna						
nie należy do grupy formalnej	39	12.8%	48.7%	15.4%	20.5%	2.6%
należy do grupy formalnej	32	18.8%	37.5%	15.6%	21.9%	6.3%
Grupy nieformalne						
nie należy do grupy nieformalnej	39	10.3%	48.7%	15.4%	20.5%	5.1%
należy do grupy nieformalnej	32	21.9%	37.5%	15.6%	21.9%	3.1%
Do jakich grup należy						
nie należy do żadnej grupy	26	11.5%	46.2%	19.2%	19.2%	3.8%
należy tylko do grupy formalnej	13	7.7%	53.8%	7.7%	23.1%	7.7%
należy tylko do grupy nieformalnej	13	15.4%	53.8%	7.7%	23.1%	0.0%
należy do grupy formalnej i nieformalnej	19	26.3%	26.3%	21.1%	21.1%	5.3%

Źródło: E.Bąk, K.Bobrowska – Jabłońska, badania własne 2001.

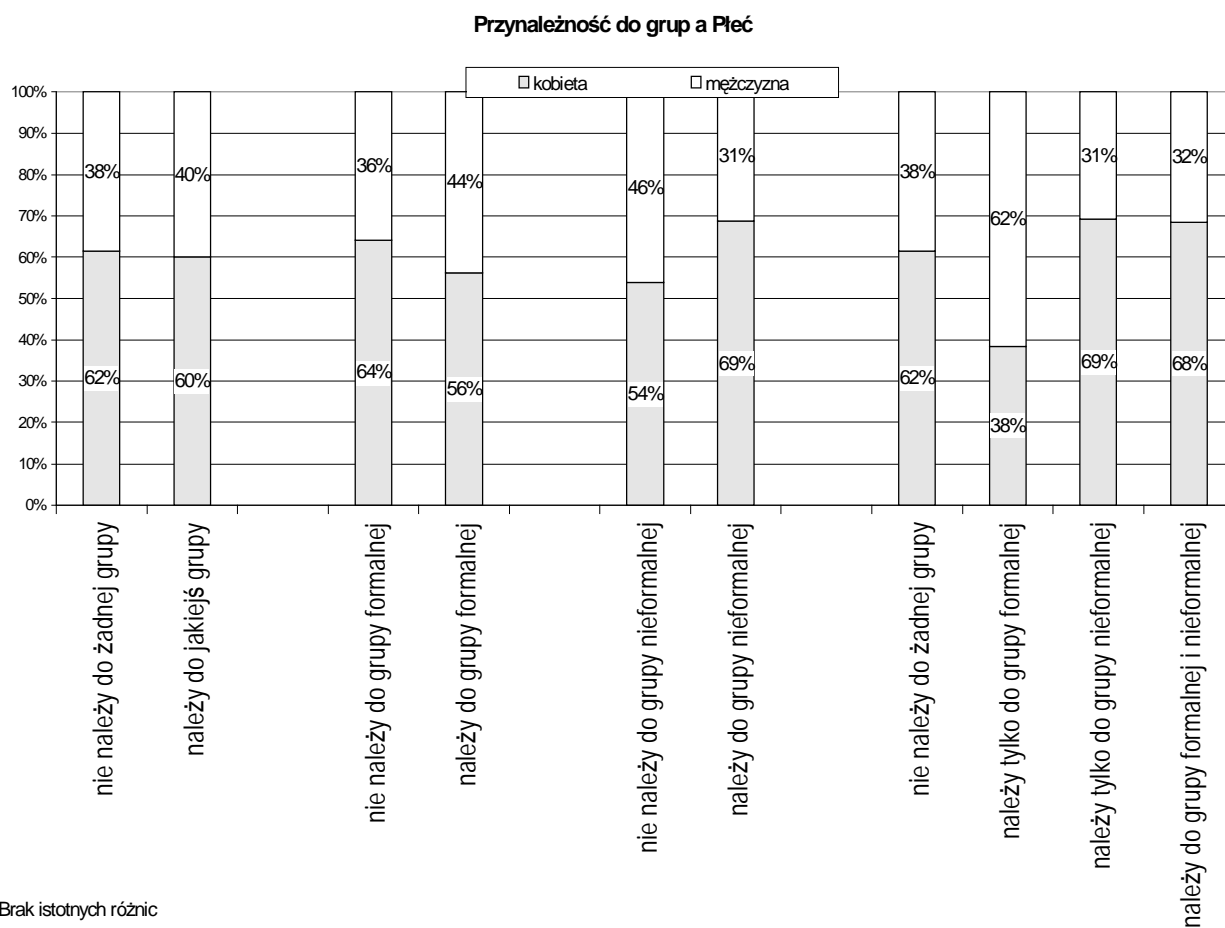

2 Analiza ilościowa danych

Analiza ilościowa danych z badania przeprowadzona została przy użyciu testu χ^2 i analizy wariancji.

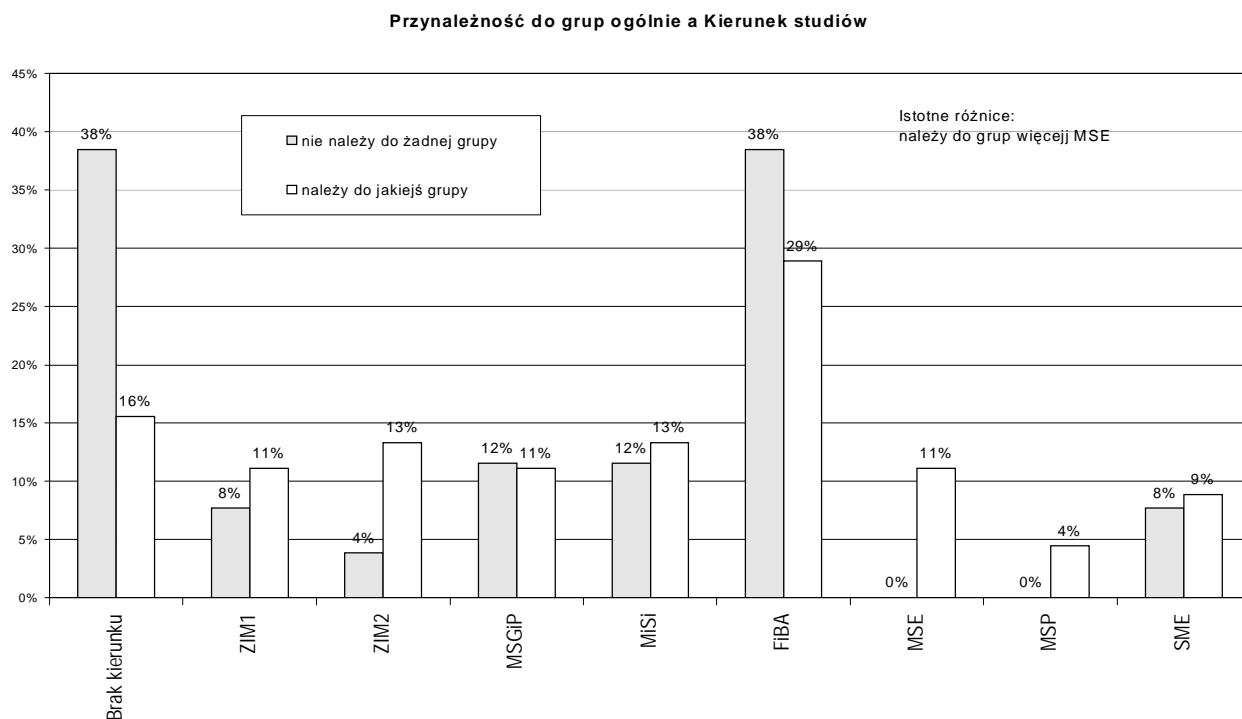
Jak pokazuje Wykres 1 płeć nie jest czynnikiem różnicującym przynależność do grup.

Wykres 1

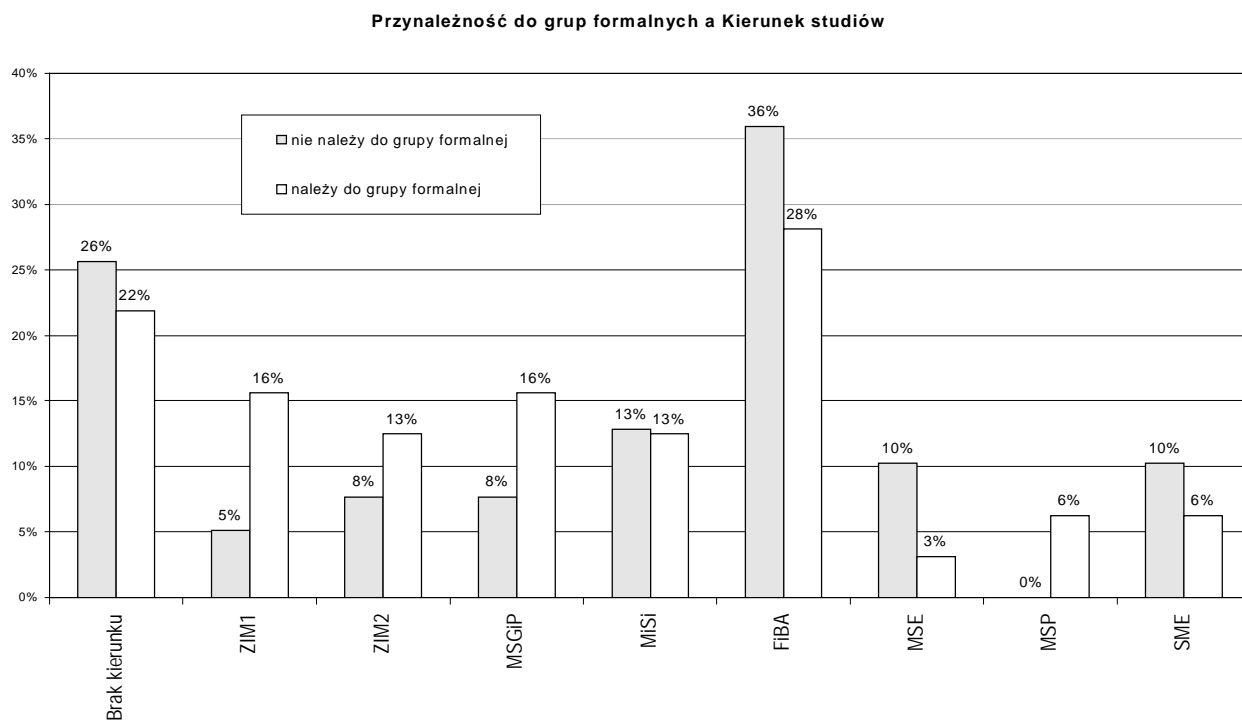
Wykres 2 ilustruje jak w obrębie różnych kierunków studiów wygląda przynależność, bądź brak przynależności do jakiejś grupy. Wśród studentów należących do jakiejś grupy istotnie więcej jest z kierunku MSE (istotność na poziomie $p < 0,08$).

Wykres 2

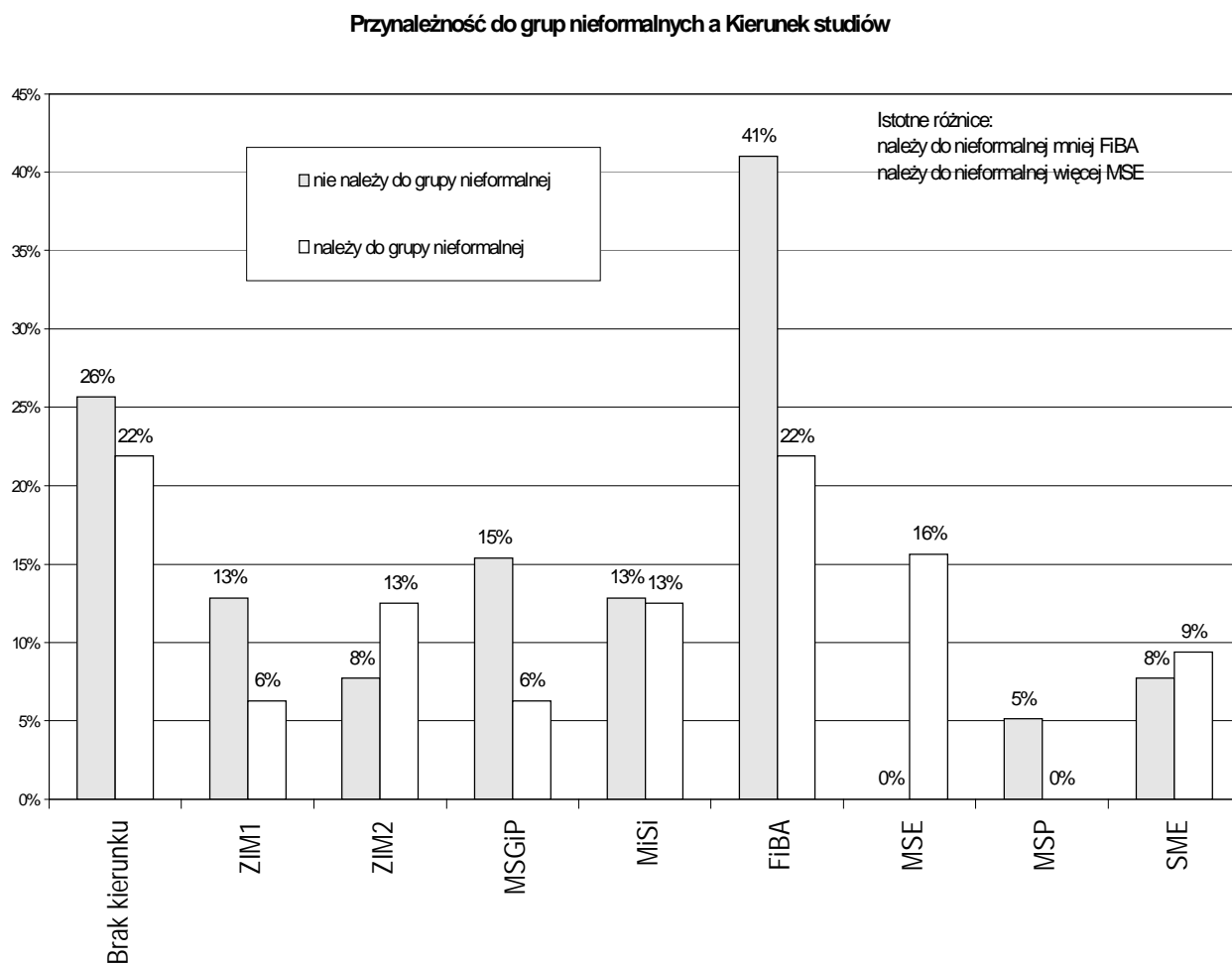
Wykres 3 ilustruje jak w obrębie różnych kierunku studiów wygląda przynależność, bądź brak przynależności do grupy formalnej.

Wykres 3

Wykres 4 ilustruje jak w obrębie różnych kierunku studiów wygląda przynależność, bądź brak przynależności do grupy nieformalnej. Wśród studentów należących do grup nieformalnych istotnie więcej jest z kierunku MSE ($p < 0,01$), i istotnie mniej jest z kierunku FiBA ($p < 0,08$).

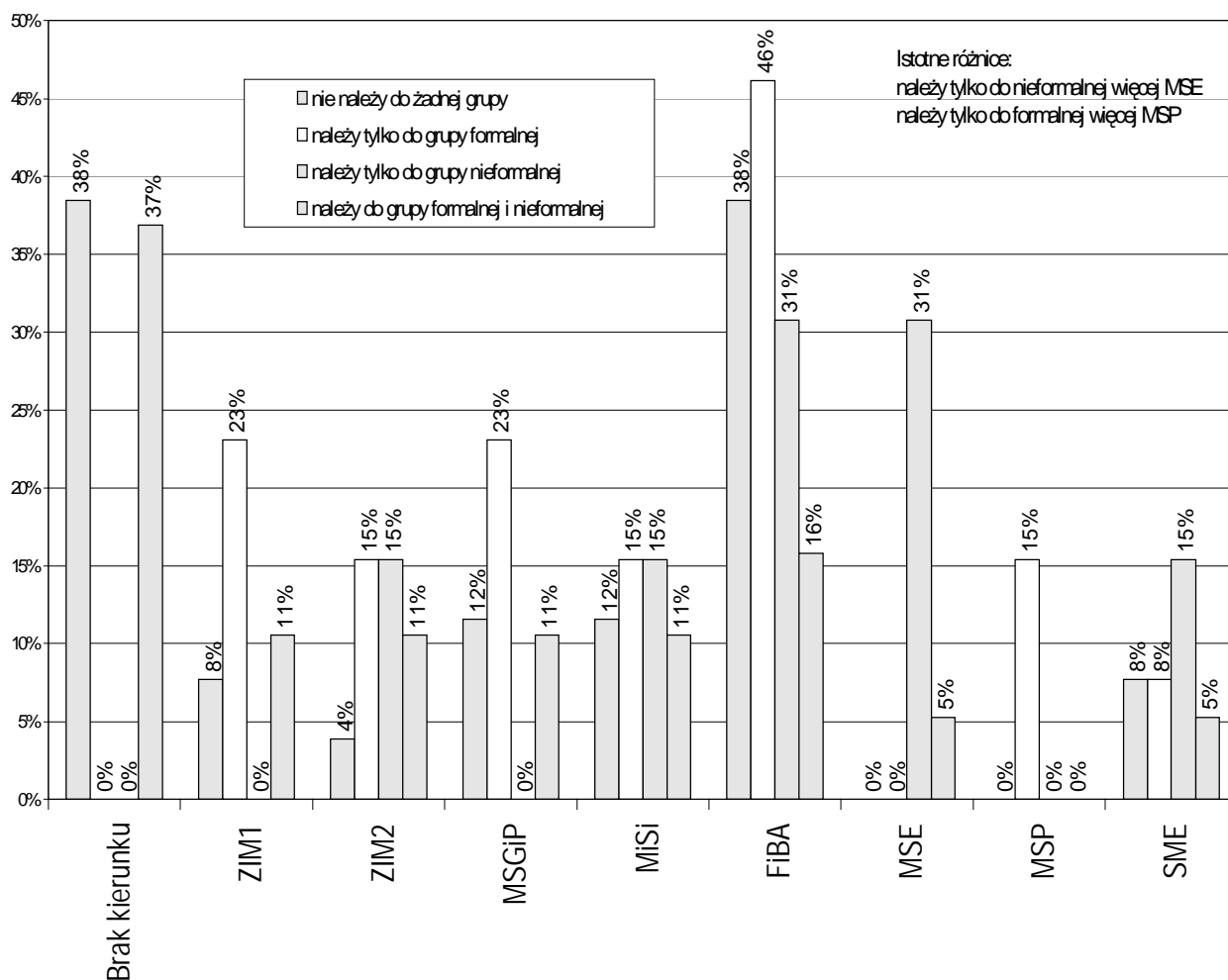
Wykres 4

Wykres 5 ilustruje jak w obrębie różnych kierunku studiów wygląda przynależność, bądź brak przynależności do wszystkich rodzajów grup. Wśród studentów należących tylko do grup nieformalnych istotnie więcej jest z kierunku MSE ($p < 0,03$), i istotnie więcej studentów kierunku MSP należy wyłącznie do grup formalnych ($p < 0,03$).

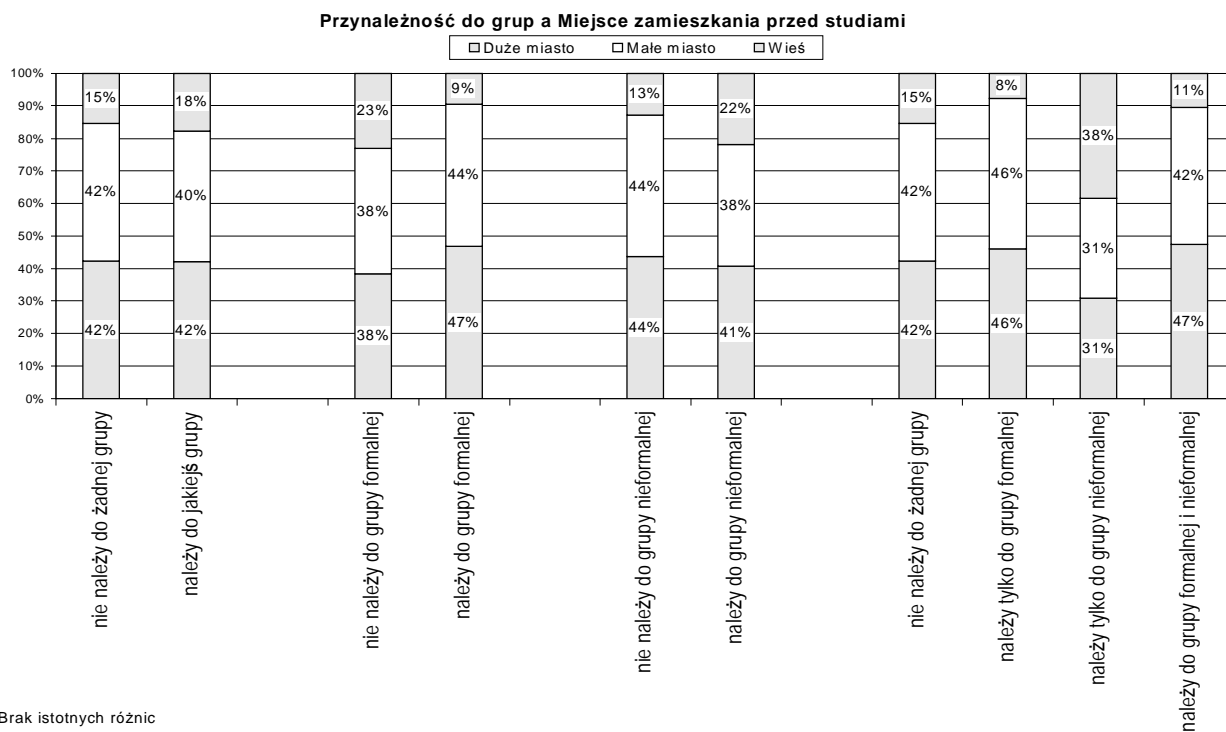
Wykres 5

Do jakiej grupy należy a Kierunek studiów

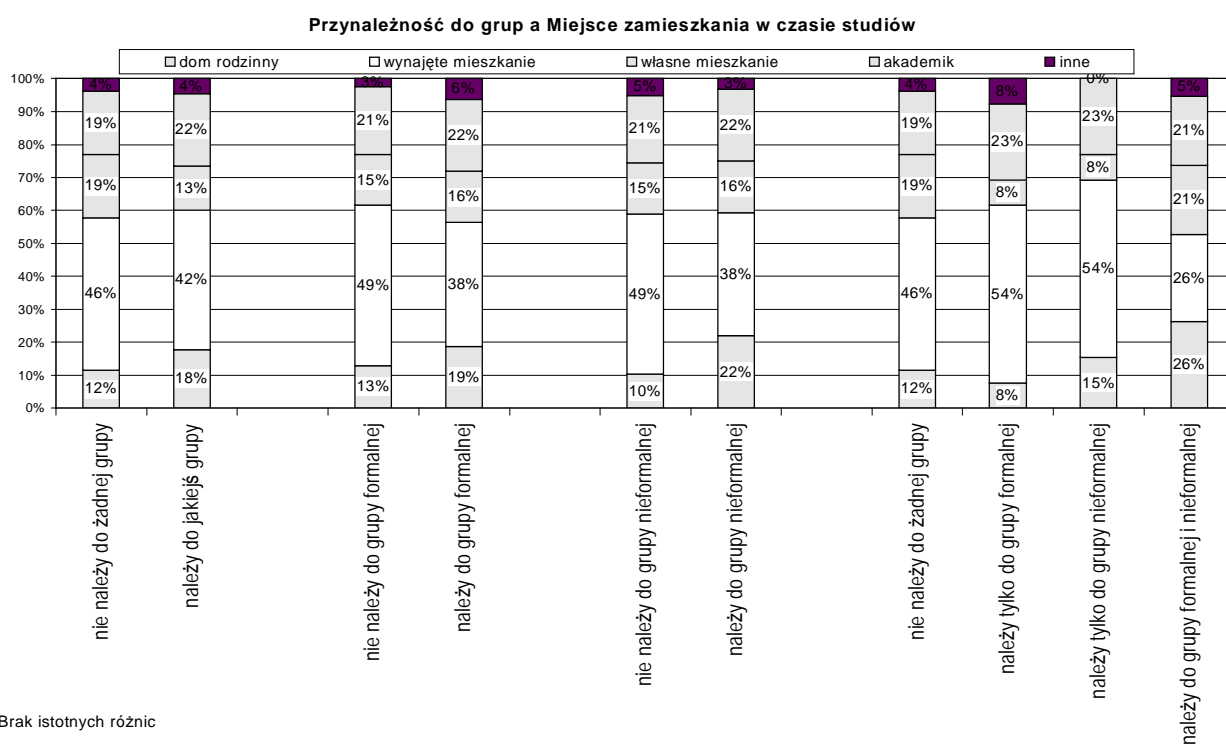

Wykresy 6 i 7 pokazują, że zarówno miejsce zamieszkania przed studiami jak i w ich trakcie nie są czynnikami różnicującymi przynależność do grup.

Wykres 6

Wykres 7

Wykres 8 ilustruje jak w obrębie roku studiów wygląda przynależność, bądź brak przynależności do wszystkich rodzajów grup. Wśród studentów nie należących do żadnej z grup istotnie więcej jest z I roku ($p < 0,08$), wśród należących do grup nieformalnych istotnie więcej jest studentów z II roku ($p < 0,08$), a wśród należących do grup formalnych istotnie więcej z III i IV roku ($p < 0,08$).

Wykres 8

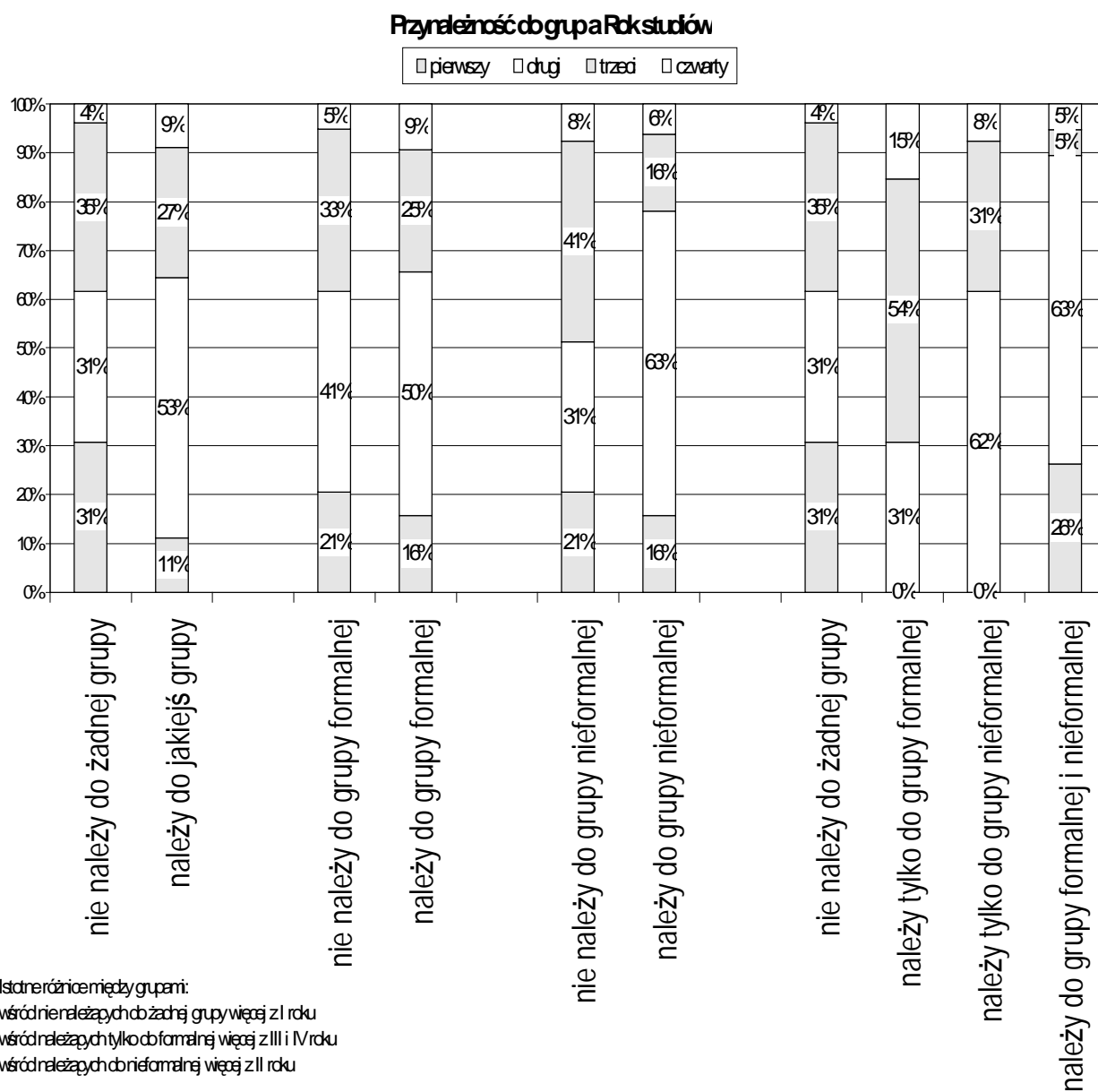

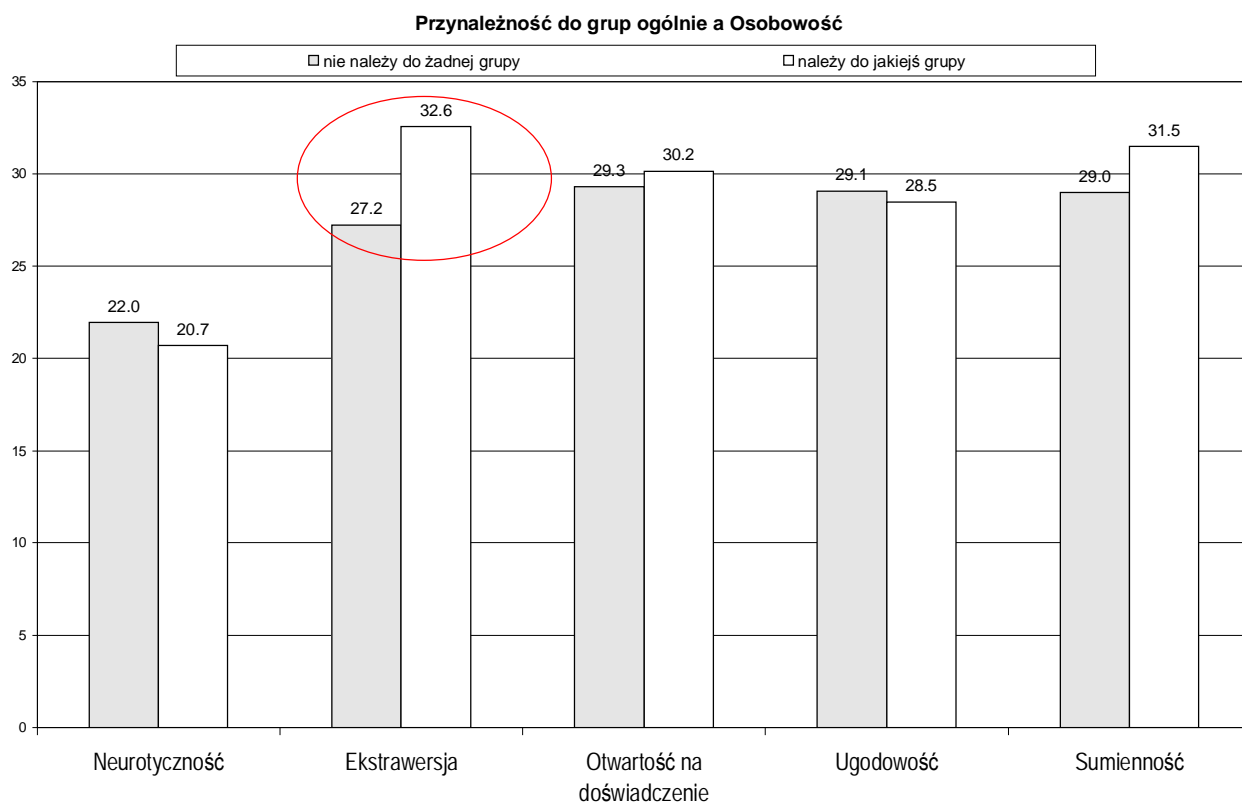
Tabela 7 i Wykresy 9, 10, 11, 12 przedstawiają jak w zależności od wymiarów osobowości wygląda przynależność do grup.

Tabela 7

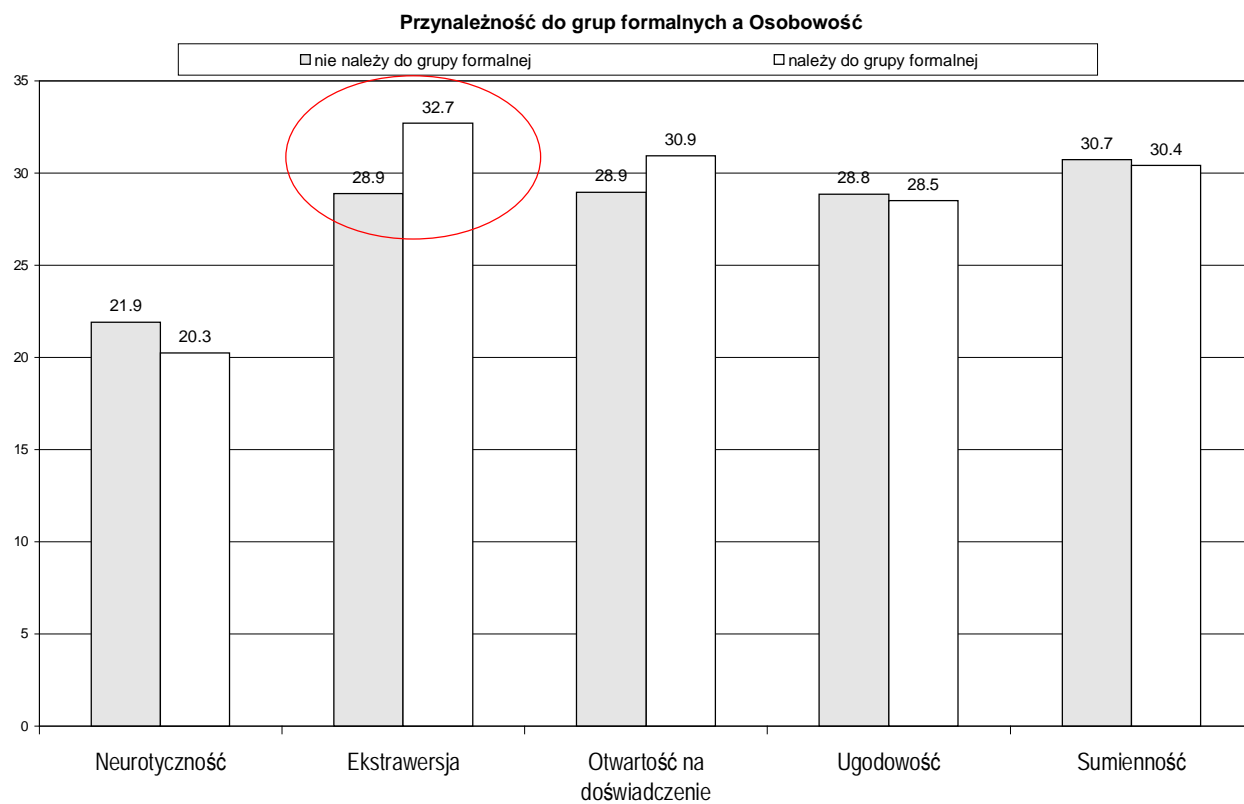
Przynależność do grup a Osobowość						
	N=	Neurotyczność	Ekstrawersja	Otwartość na doświadczenie	Ugodowość	Sumienność
Ogółem	71	21.2	30.6	29.8	28.7	30.6
Przynależność do grup						
nie należy do żadnej grupy	26	22.0	27.2	29.3	29.1	29.0
Należy do jakiejś grupy	45	20.7	32.6	30.2	28.5	31.5
Grupa formalna						
nie należy do grupy formalnej	39	21.9	28.9	28.9	28.8	30.7
Należy do grupy formalnej	32	20.3	32.7	30.9	28.5	30.4
Grupy nieformalne						
nie należy do grupy nieformalnej	39	19.9	29.6	30.4	28.8	30.0
należy do grupy nieformalnej	32	22.7	31.9	29.2	28.6	31.3
Do jakich grup należy						
nie należy do żadnej grupy	26	22.0	27.2	29.3	29.1	29.0
należy tylko do grupy formalnej	13	15.8	34.2	32.5	28.2	32.0
należy tylko do grupy nieformalnej	13	21.8	32.2	28.2	28.4	34.2
należy do grupy formalnej i nieformalnej	19	23.3	31.6	29.8	28.7	29.3

Źródło: E.Bąk, K.Bobrowska – Jabłońska, badania własne 2001.

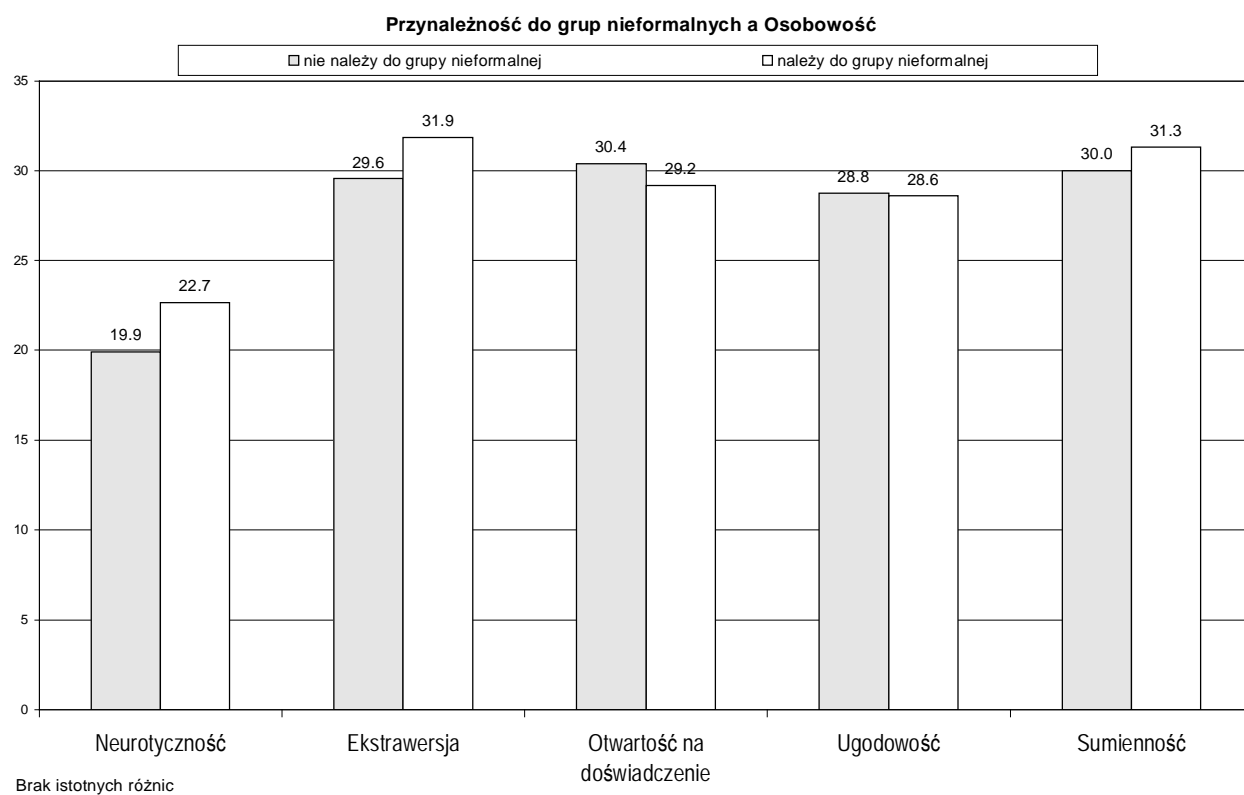
Wykres 9

Wykres 10

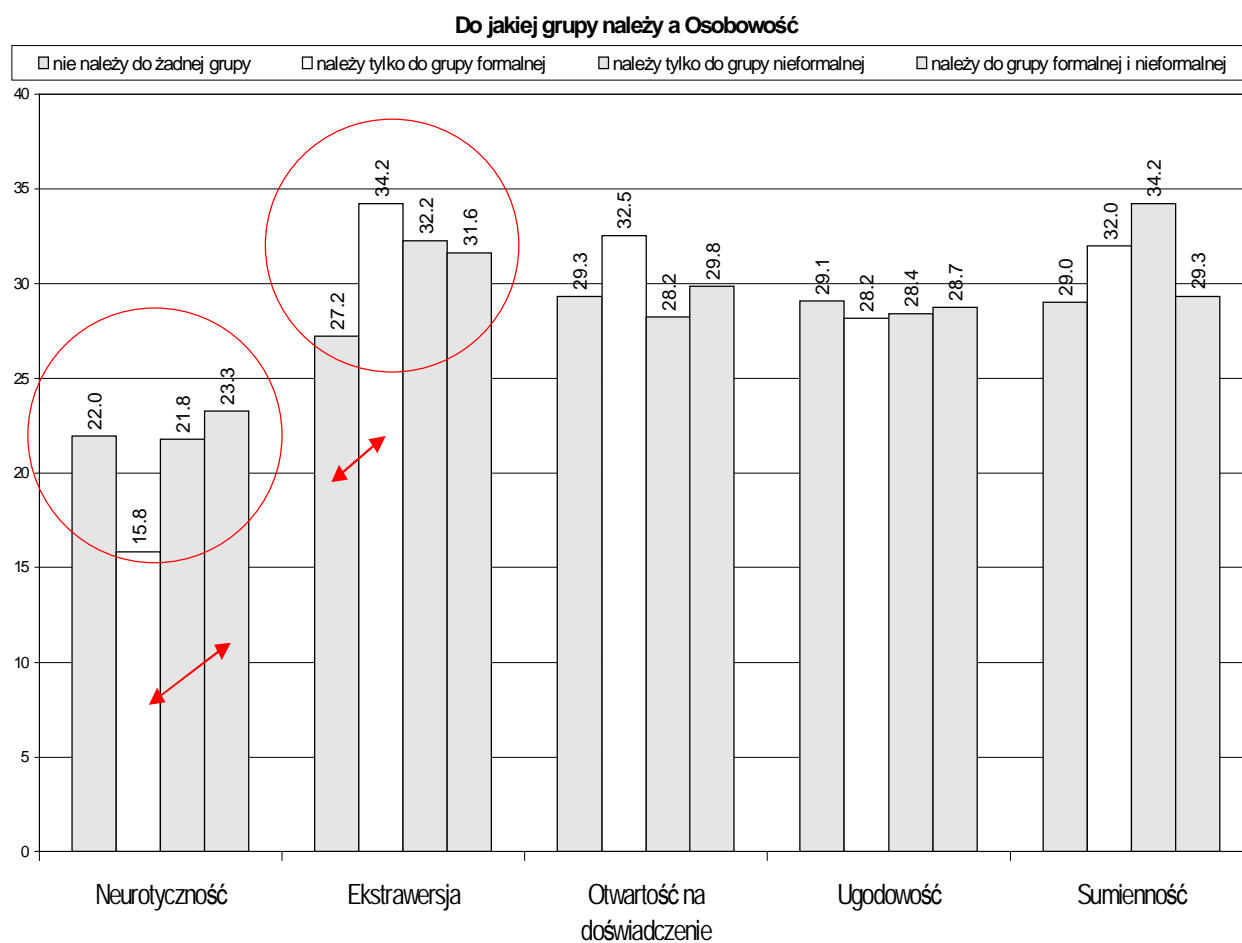

Wykres 11

Wykres 12

Jak widać powyżej osoby należące do jakiejś grupy, szczególnie formalnej, charakteryzuje wyższy poziom ekstrawersji ($p < 0,02$; $p < 0,03$). Osoby należące tylko do grup formalnych cechuje też niski poziom neurotyzmu ($p < 0,07$).

Podsumowując:

- wśród przebadanych studentów, którzy należą do jakiejś grupy (niezależnie od jej rodzaju) istotnie więcej jest studentów z kierunku MSE (istotność na poziomie $p < 0,08$)
- wśród studentów należących do grup nieformalnych istotnie więcej jest z kierunku MSE ($p < 0,01$), i istotnie mniej jest z kierunku FiBA ($p < 0,08$)

- wśród studentów należących tylko do grup nieformalnych istotnie więcej jest z kierunku MSE ($p < 0,03$), i istotnie więcej studentów kierunku MSP należy wyłącznie do grup formalnych ($p < 0,03$)
- wśród przebadanych studentów zarysowała się następująca prawidłowość: większość studentów I-go roku nie należący do żadnej z grup; większość studentów II-go należy do grup nieformalnych; większość studentów III-go i IV-go roku należy do grup formalnych
- cechami osobowości różnicującymi przynależność lub brak przynależności do grup jest neurotyczność i ekstrawersja.

4 Analiza jakościowa danych

W badaniach wyróżnione zostały cztery grupy osób: osoby należące do:

1. grup formalnych
2. grup nieformalnych
3. zarówno grup formalnych i nieformalnych
4. nie należące do żadnej grupy

Poniżej dokonamy jakościowej charakterystyki trzech z wyżej wymienionych grup (bez opisu grupy 4 tzn. osób, które nie należą do grup. Te osoby nie wypełniały ankiety, którą poniżej analizujemy)

4.1. Członkowie grup formalnych – charakterystyka

A/ Wymienione przez studentów organizacje do których należą:

Europejskie Forum Studentów (AEGEE), Koło Tekwon – Do, Sekcja sportowa LA, AZS „SGH” – sekcja piłki nożnej, SKN sprawa zagranicznych, Koło zarządzania strategicznego, SKN Transakcji Terminowych, ConQut consulting, ZSP, Forum, Klub turystyczny TRAMP

B/ Czas przynależności do grupy: średnio 9 miesięcy (najkrócej 2 m-ce, najdłużej 36 m-cy)

C/ Deklarowane powody przystąpienia do grupy:

- możliwość poznania ciekawych ludzi
- spostrzegana atrakcyjna działalność grupy
- inicjatywa założenia grupy przez samego siebie
- chęć aktywności
- udział w obozie zerowym
- chęć rozwoju, zdobycia doświadczenia
- uczucie wyizolowania na uczelni
- za namową kolegi
- wcześniejsze zainteresowanie sprawą wokół, której grupa funkcjonuje

D/ Średni czas (w ciągu tygodnia) poświęcany tej grupie: 8,5 godziny

E/ Pełnione w grupie funkcje:

Większość osób deklaruje, że są członkami grupy, często mają funkcje osób odpowiedzialnych za projekt, koordynatorzy

F/ zadania wykonywane w grupie:

- pomoc w realizacji projektów
- organizacja spotkań
- koordynator projektu
- vice przewodniczący ds. PR
- członek
- koordynator projektu
- członek zarządu

G/ co osobom badanym podoba się w ich grupie:

- możliwość poznania i współpracy z różnorodnymi osobami (najczęstsza odpowiedź)
- możliwość kontaktu z osobami z innych krajów
- swoboda działania
- tematyka grup
- możliwość zwiedzania świata (korzyść głównie wymieniana przez członków ZSP)
- możliwość realizacji projektów
- pomoc w studiach

- możliwość samorealizacji
- imprezy
- koleżeńska atmosfera
- działalność w grupie jest związana ściśle z zainteresowaniami jej uczestników
- równouprawnienie
- zorientowanie na sukces członków grupy
- brak fałszu

H/ reklama grupy:

- „Każdy znajdzie coś dla siebie”,
- „pokazałbym jej osiągnięcia”,
- „fajnie jest, jeśli chce się coś sensownego zrobić to tutaj”
- „jesteśmy grupą bardzo sympatycznych ludzi pełnych pomysłów i zapału, otwarci na nowe jednostki i pomysły”,
- „jest to grupa osób poruszająca się w kręgu tematów „bardzo ogólnych”
- „świetni ludzie”
- „jeśli lubisz sport, spędzać aktywnie czas, poznawać ludzi z poczuciem humoru, kogoś, z kim możesz się powyglądać czy pośmiać to, to jest to”

I/ Co osobom badanym nie podoba się w grupie:

Większość osób nie podaje żadnych negatywnych aspektów swojej grupy. Niektórzy wymienili następujące czynniki:

- zbyt dużo zależy od znajomości
- małe zaangażowanie niektórych członków tej grupy (mówi o tym osoba która sama była inicjatorem grupy)
- drobiazgi
- rywalizacja o władzę

J/ Korzyści z przynależności do grupy:

- znajomość ciekawych ludzi również z innych krajów
- sprawdzenie swoich umiejętności np. zarządzania innymi ludźmi, nawiązywania kontaktów z ludźmi /
- przyjaciele

- wyjazdy zagraniczne
- imprezy
- dostęp do zasobów organizacji
- nowe doświadczenia /
- wiedza
- praktyczne wykorzystanie teoretycznych wiadomości
- poprawienie sprawności fizycznej (dotyczy sekcji sportowych)
- pomoc w nauce (siedzimy razem na kolokwium, uczymy się razem, pomagamy sobie w nauce)

K/ Spostrzegane korzyści z przynależności do grupy w przyszłej pracy zawodowej:

- wcześniejszy kontakt z ludźmi z różnych firm i organizacji
- realizacja projektów
- kontakty z ludźmi
- zdobyte doświadczenie organizacji wymiany zagranicznej
- sam fakt wyjazdów zagranicznych jest przydatny
- możliwość otrzymania zagranicznego stypendium (25)
- ładnie wygląda w CV (25 ZSP)
- umiejętność pracy w grupie
- umiejętność radzenia sobie z wyznaczonymi zadaniami
- dużo pozycji w CV
- możliwość wykorzystania praktycznego teoretycznej wiedzy
- osoby należące do sekcji sportowych nie dostrzegają takich korzyści twierdzą, że robią to jedynie dla przyjemności („to hobby a nie punkt w CV”)

Większość osób przynależy do formalnej grupy od niespełna roku. Czytając sformułowane przez osoby badane reklamy można wnioskować, że osoby są dumne z przynależności do swojej grupy, reklamując podkreślają dobrą atmosferę możliwość spotkania ciekawych ludzi oraz fakt, że każda osoba będzie mogła znaleźć to, czego szuka. Zaznaczył się wyraźny podział pomiędzy osobami, które należą do sekcji sportowych, a studentami należącymi do kół naukowych czy ZSP. Pierwsi

podkreślają, że biorą udział w grupie dla przyjemności i nie chcą widzieć swojej działalności w kategoriach korzyści dla swojej przyszłej pracy zawodowej. Inaczej ci, którzy należą do ZSP raczej motywowani są poprzez spostrzegane dla siebie korzyści typu wyjazdy zagraniczne czy kontakty z firmami, możliwości doskonalenia swoich umiejętności, możliwości zapisania swojej działalności w CV.

Kontakty z innymi ludźmi mają znaczenie jako powód zapisywania się do takiej grupy i podawane są przez studentów jako korzyść z przynależności do grupy. Zastanawiające jest jak niewiele negatywów podają osoby badane, większość nie podaje żadnych. Ciekawe jest to, że osoby deklarujące przynależność do grup formalnych zdecydowanie chętniej i więcej piszą odpowiadając na zadawane im pytania otwarte w ankiecie, zdecydowanie więcej aniżeli osoby przynależące do grup nieformalnych.

4.1. Członkowie grup nieformalnych - charakterystyka

A/ Podawane przez studentów grupy nieformalne to: przyjaciele, grupa znajomych w akademiku, grupa językowa w internecie, grupa znajomych ze szkoły średniej

B/ Średni czas przynależności do grupy: 19 m-cy (najdłużej 4 lata, najkrócej 2 m-ce)

C/ Powody przystąpienia do grupy:

- przypadek
- atrakcyjność grupy, spostrzegane podobieństwo światopoglądu,
- wspólne poglądy
- przez znajomych
- przez zainteresowania
- fajni ludzie
- poczucia zrozumienia z tymi ludźmi, podobne zainteresowania, wartości styl bycia
- wprowadzenie przez innego członka grupy

D/ Czas poświęcany tej grupie: uczestnicy mniej chętnie podawali czas w godzinach raczej podawali następujące odpowiedzi: codziennie 2 godziny, b dużo, 3 dni, dużo, każda wolna chwila

E/ funkcje w grupie:

- w zależności od sytuacji

- etatowy sceptyk
- słuchacz
- nie są określone
- członek
- ekspert, stronnik

F/ co osobom badanym podoba się w ich grupie:

- ludzie
- wszystko
- atmosfera, wymiana informacji
- miło można spędzić czas
- ciepła atmosfera, wzajemne zrozumienie, tolerancja, poczucie bezpieczeństwa, poczucie, że może liczyć na nich w trudnych sytuacjach
- grupa jest zgrana
- lojalność szczerłość, współdziałanie

G/ reklama grupy:

- „mamy pasję nie jesteśmy bierni”
- „nie potrzebuje reklamy”
- „nie trzeba reklamować”
- „dobra zabawa gdy lubi się kulturę japońską”
- „najlepsza”
- „fajni ludzie, z którymi można pogadać, pośmiać się, powyglądać, potańczyć poimprezować

H/ Co nie podoba się w grupie: podobnie jak wcześniej osoby raczej nie podają informacji o tym co im nie podoba się w grupie. Wymieniono następujące:

- niezorganizowanie spotkań, bałagan
- za rzadkie spotkania
- brak czasu w związku z tym, że członkowie grupy mieszkają w różnych miejscach i studiują na różnych uczelniach
- plotkarstwo

I/ Korzyści z przynależności do grupy:

- obcowanie z ciekawymi ludźmi
- wymiana poglądów
- wiedza na temat innych ludzi
- rozrywka
- znajomości
- możliwość rozmowy, dostępność wsparcia innych ludzi
- dobry humor i brak zmarszczek
- poczucie bezpieczeństwa
- zrozumienie przez innych
- możliwość spędzenia wolnego czasu z ludźmi

J/ Spostrzegane korzyści z przynależności do grupy w przyszłej pracy zawodowej:

Większość osób w tej grupie nie podaje żadnych korzyści z przynależności do grupy w przyszłej pracy zawodowej. Dwie osoby wymieniły następujące korzyści

- „Chcemy otworzyć wspólną firmę”
- posiadanie informacji od ludzi

Osoby z tej grupy akcentują emocjonalny charakter korzyści wynikających z przynależności do grupy (zaufanie, wsparciem poczucie bezpieczeństwa, zrozumienie przez innych), bardziej szczegółowo opisują korzyści emocjonalne. Członkowie grup formalnych mówili jedynie ogólnie o możliwości kontaktów z innymi ludźmi. Osoby te mniej chętnie reklamują swoją grupę. W porównaniu z osobami, które należą do grup formalnych bardziej oszczędnie wypowiadają się o grupie, korzyściach z przynależności do niej (być może łatwiej opisywać zadaniowe grupy aniżeli grupy przyjacielskie, gdzie opis byłby bardziej emocjonalny). Nie widzą, nie opisują korzyści wynikające z przynależności do grupy dla przyszłej pracy zawodowej, pytanie - dlaczego?

Do tych grup studenci przynależą dłużej niż do grup formalnych, nie precyzują dokładnie czasu, raczej deklarują, że chcą spędzać czas jak najczęściej i niemożność spędzania takiej ilości czasu jak chcą traktują jako minus. Więcej czasu poświęcają im w ciągu tygodnia. Często są to grupy spoza uczelni, w dużym stopniu grupy powstałe jeszcze w szkole średniej

4.3. Charakterystyka osób deklarujących przynależność do grupy formalnej i nieformalnej.

A/ Grupy formalne wymienione przez osoby badane:

AZS, chór, SKN (Psychologii Zarządzania, Informatyki, Historii Gospodarczej i Społecznej Rachunkowości, Stosunków ze Wschodem, Geografii Gospodarczej, e-biznesu, Bankowości) ZSP, AIESEC, FORUM

Grupy nieformalne: duszpasterstwo akademickie, grono znajomych (ze szkoły średniej, z miasta rodzinnego, z „podwórka”, z akademika), grono osób grających w RPG, znajomi z uczelni

B/ Średni czas przynależności do grupy:

- Grupy formalne: średni czas przynależności do grupy 19 m-cy
- Grupy nieformalne: średni czas przynależności do grupy 28 m-cy

C/ Powody przystąpienia do grupy

Grupy formalne:

- namowy kolegów
- zainteresowanie pływaniem
- obóz zerowy zorganizowany przez ZSP
- chęć poznania nowych ludzi
- możliwość realizacji ciekawych projektów
- wyobcowanie
- zainteresowanie tematyką grupy

Grupy nieformalne:

- atrakcyjność członków grupy
- sympatia do pozostałych członków grupy

D/ Czas poświęcany tej grupie:

Grupy formalne

- średnio 8 godzin w tygodniu

Grupy nieformalne

- średnio 12 godzin

E/ funkcje w grupie

Grupy formalne:

członek, przewodniczący, członek władz, koordynator obozu integracyjnego,
wiceprzewodniczący ds. finansów

Grupy nieformalne:

koleżanka, zwykły członek grupy

F/ co osobom badanym podoba się w ich grupie:

Grupy formalne:

- ludzie
- nie ma przymusu należenia do tej grupy, można przyjść nie będąc zapisanym, porozmawiać wymienić poglądy, zapytać
- pływanie
- miła atmosfera
- zrozumienie i pomoc ze strony grupy
- możliwość nauczenia się rzeczy praktycznych poprzez działanie w organizacji
- nie można się nudzić, nie ma bezczynności, za to jest dużo projektów
- kultura organizacyjna

Grupy nieformalne

- fakt, że na każdego z grupy można liczyć
- sympatyczni, rozrywkowi, inteligentni ludzie z poczuciem humoru
- czucie się potrzebnym
- możliwość dania pomocy kolegom

G/ reklama grupy:

Grupy formalne

- „ludzie są sympatyczni, mają ciekawą osobowość można się bawić jednocześnie czerpiąc korzyści z przynależności do niej”
- „ po prostu zaprowadziłbym na spotkanie mojej grupy”
- „Nazywamy siebie ZSyP, więc „wpadnij do zsypu!!!” (osoba należąca do ZSP)
- „to propozycja ciekawej pracy, intensywne zajęcia, możliwość wyjazdów i poznania różnych ludzi”
- „chcesz działać w kole naukowym, nie przemęczać się, wyjechać gdzieś na wakacje – dołącz”

- „ciekawy czas z ciekawymi ludźmi”
- „zrób coś ze swoim czasem”

Grupy nieformalne

- „wśród tych ludzi nie sposób się nudzić”
- „nie trzeba jej reklamować”

H/ Co nie podoba się w grupie:

Grupy formalne

- brak zastrzeżeń
- zbyt duży chaos i bałagan
- niektórzy ludzie
- zbyt hermetyczna
- w miarę upływu czasu stosunki się komplikują (mówi osoba, która należy do grupy 4 lata)
- zbyt ambitni, snobistyczni ludzie
- mało się znamy, zbyt mało spotkań nieformalnych

Grupy nieformalne

- zbyt rzadkie spotkania
- wszystko mi się podoba

I/ Korzyści z przynależności do grupy:

Grupy formalne

- zawieranie nowych znajomości
- swoje miejsce na uczelni: biuro ZSP
- uczestniczenie w ciekawych projektach
- kondycja (sekcja pływacka AZS)
- kształtowanie głosu (osoba, która przynależy do chóru)
- satysfakcja
- kontakty z ludźmi z interesującego obszaru zawodowego
- znajomi, z którymi jest nieformalny kontakt
- komputer, internet, korzystanie z literatury w zaprzyjaźnionej katedrze
- poczucie przynależności

Grupy nieformalne

- poznanie różnych ludzi
- informacje od innych ludzi
- wspólne wyjścia
- spotkanie w każdym momencie

J/ Spostrzegane korzyści z przynależności do grupy w przyszłej pracy zawodowej:

Grupy formalne

- brak (chór)
- kształtowanie umiejętności organizowania, prowadzenia konferencji
- duża praktyka w organizacji projektów, w kierowaniu ludźmi
- umiejętność współpracy z ludźmi

Grupy nieformalne

- jak postępować z grupą ludzi, w której każdy musi być inaczej traktowany, bo każdy jest inny
- poznając zainteresowania innych można kształtować swoje

Prezentowana powyżej grupa to osoby, które deklarują przynależność zarówno do grupy formalnej jak i nieformalnej. Osoby te znaczną część swojego czasu przeznaczają na spotkania grupowe. Można wnioskować, że łącznie przeciętnie około 20 godzin w tygodniu. 7 z 18 osób zadeklarowało przynależność do większej niż jednej organizacji formalnych. Osoby te mają tendencje do bardziej obiektywnego opisu grupy, dostrzegają zarówno pozytywne jak i negatywne aspekty swojej grupy. Inaczej jak miało to miejsce w przypadku osób należących do jednej grupy. Być może wynika to z większego dystansu, który nabierają poprzez przynależność do kilku grup. Na podstawie uzyskanych danych można przypuszczać, że osoby należące zarówno do grup formalnych i nieformalnych otrzymują od tych grup różne rzeczy.

Grupy formalne są grupami o charakterze zadaniowym. Badani cenią w nich miłą atmosferę, ale przede wszystkim możliwość kształcenia i rozwoju konkretnych umiejętności (pływanie, śpiewanie, organizowanie i realizacja projektów, konferencji itp., praca zespołowa), czy zdobywanie wiedzy. Osoby należące do kół naukowych, niezależnie od pełnionych w nich funkcji, mają satysfakcję z tego, że są ich członkami.

Podkreślają to, że wiele się w nich uczą, a zdobywana wiedza i umiejętności z pewnością będzie przydatna w przyszłej pracy. A fakt przynależności do koła naukowego jest atutem przy staraniu się o pracę, umożliwia też „nawiązywanie przydatnych w przyszłości kontaktów”. Poza korzyściami związanymi ze sferą umysłową i ogólnorozwojową, badani wymieniają też korzyści materialne, jakie mają z przynależności do grup formalnych – np. dostęp do finansów, możliwość wyjazdów, udział w konferencjach, staże.

Grupy nieformalne są grupami o charakterze przyjacielskim, koleżeńskim. Badani opisując te grupy używają sformułowań określających różne stany emocjonalne, np. „lubię tych ludzi”, „bycie z nimi sprawia mi przyjemność”, „dobrze się z nimi czuję”, „czuję się z nimi bezpiecznie”, „miło spędzamy czas”. Korzyści, jakie czerpią z przynależności do nich mają charakter osobistego rozwoju, zdobywania doświadczeń życiowych, uczenia się tolerancji i funkcjonowania w grupie, relaksowania się i odpoczynku.

5 Wnioski

Charakter przeprowadzonego badania (celowy dobór próby, mała liczebność osób badanych) nie pozwala nam na formułowanie uogólnionych wniosków dotyczących populacji studentów SGH. Na ich podstawie można natomiast scharakteryzować przebadaną grupę i formułować pytania do dużo szerszej zakrojonych badań. W związku z tym nasze badanie można traktować jako pilotaż. Pomimo małej liczebności przebadanej grupy studentów, zaistniały w jej obrębie istotne statystycznie zróżnicowania.

Najistotniejszym wynikiem wydaje nam się zaistniała prawidłowość – im wyższy rok studiów tym bardziej sformalizowana grupa, do której należą studenci. Jest to zgodne z ogólną teorią rozwoju grup. Według niej początkowo grupa jest zbiorem jednostek, które w wyniku wzajemnych interakcji nawiązują więzi, łączą się w podgrupy, sympatyzują. Dopiero na bazie tych relacji członkowie grupy mogą rozpocząć wspólną, konstruktywną pracę. Traktując całą społeczność studentów SGH jako grupę, można rozumieć, że będąc na I roku orientują się, badają teren, dowiadują

się jak funkcjonuje uczelnia. Na I roku są też najbardziej obciążeni zarówno zajęciami jak i samym faktem bycia w nowej rzeczywistości. Dla wielu z nich jest to zupełnie nowe miejsce – miasto. Często jest też tak, że studia są pierwszym etapem wchodzenia w dorosłość i samodzielność – odnalezienie się w tym wymaga czasu.

II rok to czas względnego spokoju. Studenci już dobrze czują się w nowym środowisku, znają je. To dobry czas na nawiązywanie znajomości, poznawanie ludzi. Nawiązują się przyjaźnie. Tworzą się grupy nieformalne o różnym charakterze.

Na III, IV roku studenci mają zwykle już sprecyzowane zainteresowania dotyczące specjalizacji. Część z nich rozpoczyna staże, czy nawet pracują. Można przypuszczać, że zaspokoili już swoje potrzeby bycia w grupie koleżeńskej, otrzymywania od niej wsparcia i zbierania doświadczeń. Teraz zaczynają organizować się w sposób bardziej sformalizowany. Stawiają sobie „poważne” cele – zaczynają funkcjonować podobnie jak w przyszłej pracy.

Wyniki dotyczące zróżnicowania związanego z osobowością pokazują, że osoby inicjujące kontakty społeczne, aktywne, kreatywne (cechujące się wysokim poziomem ekstrawersji) uczestniczą w grupach – szczególnie formalnych. Jednocześnie cechuje je niski poziom neurotyzmu, tzn. są stabilne, spokojne, radzą sobie ze stresem. Potrafią też czerpać satysfakcję z tego, co robią.

Ciekawe wyniki uzyskałyśmy dokonując jakościowej analizy danych. Okazało się, że studenci, którzy należą do grup (formalnych czy nieformalnych) poświęcają im stosunkowo dużo czasu (od kilku do kilkunastu godzin tygodniowo). Osoby należące do grup nieformalnych, towarzyskich narzekają na zbyt małą możliwość spotkań i one przeznaczają na spotkania ze swoją grupą więcej czasu, aniżeli osoby należące do grup formalnych (organizacji studenckich, kół naukowych i sportowych). Okazało się również, że do nieformalnych grup studenci należą dłużej niż do grup formalnych. Można zauważyć tendencję, że grupy nieformalne to grupy jeszcze z czasów szkoły średniej, niekoniecznie osób związanych z uczelnią, z miejsca pochodzenia a grupy formalne pojawiają się już na uczelni w trakcie studiów. Są osoby, które deklarują przynależność do wielu organizacji, grup.

Studenci dostrzegają i bardzo precyzyjnie opisują korzyści, jakie wynoszą z przynależności do grup (zarówno formalnych jak i nieformalnych). Korzyści te są

trojakiemu rodzaju. Z jednej strony osoby badane wskazują na możliwość zdobywania i rozwoju pewnych bardzo konkretnych umiejętności typu: umiejętność współpracy w grupie, realizacja różnorodnych projektów np. organizacja konferencji, zarządzanie zespołem itp. Wymieniane przez studentów umiejętności mogą być wykorzystywane przez nich w przyszłej pracy zawodowej, studenci mogą pochwalić się nimi na rozmowie kwalifikacyjnej starając się o przyszłą pracę. Studenci spostrzegają je również jako kompetencje przydatne w ich przyszłej pracy zawodowej (Bąk, Bobrowska – Jabłońska; 2000). Z drugiej strony uzyskują korzyści emocjonalne typu: poznawanie ludzi, zdobywanie przyjaciół, identyfikacja z grupą, wsparcie, poczucie bezpieczeństwa. Poza tym osoby badane mówiły o korzyściach materialnych jak: możliwość korzystania z zasobów danej organizacji: z komputera, internetu, z pomieszczeń organizacji. Zapisując się do organizacji studenci mają nadzieję na łatwiejszy dostęp do stypendiów i wyjazdów zagranicznych.

Studenci mają świadomość, że to, co robią w czasie studiów, w ramach działalności w organizacjach ma znaczenie dla przyszłych pracodawców. Dlatego też chętnie zapisują się do tego typu organizacji studenckich, szczególnie w ciągu ostatnich lat studiów. To ostatnie chwile na wykazania się, zdobycia doświadczeń, którymi mogą pochwalić się swoim przyszłym pracodawcom, „wpisać w CV”, ale też dobry moment, żeby na bezpiecznym gruncie praktycznie wykorzystać wiedzę teoretyczną uzyskaną w trakcie studiów na SGH. Organizacje studenckie w swoim charakterze przypominają małe firmy gdzie jest zarząd, rada nadzorcza, prezesi, osoby zajmujące się PR, czy finansami, realizowane są rozliczne zadania. Oczywiście jest to, że takie doświadczenie wiele uczy i konfrontacja z nowymi zadaniami, oczekiwaniami w pierwszej pracy zawodowej nie będzie już tak trudna. Pozostaje nam możliwie w jak największym stopniu wspierać takie organizacje i dawać pole do tworzenia nowych. Studenci należący do grup nieformalnych, czy organizacji sportowych mniej chętnie piszą o korzyściach z przynależności do grupy dla przyszłej pracy zawodowej. Odpowiadają, że nie widzą takich korzyści albo, że nie należą do tej grupy z powodu chęci uzyskania korzyści dla celów zawodowych. Pojawia się pytanie, czy studenci rzeczywiście nie widzą korzyści, umiejętności, które wynoszą z funkcjonowania w takiej grupie (niewątpliwie umiejętności te zdobywają poprzez udział w grupie) czy

być może pokazują w ten sposób jak duże znaczenie ma dla nich przynależność do tej grupy i traktują to osobiście a nie w kategoriach zawodowych korzyści, czyli w konsekwencji używania grupy, przynależności w niej do „zawodowych celów”?

Z naszych badań wynika, że często bezpośrednią przyczyną zapisywania się do organizacji (np. ZSP) jest udział w obozach zerowych. Tam osoby mają szansę dowiedzenia się, czym zajmuje się organizacja i przede wszystkim poznania ludzi, którzy do niej należą. To ułatwia przystąpienie do organizacji.

Pozostaje pytanie, kiedy, w jakim momencie studenci dowiadują się o organizacjach, kołach naukowych działających na terenie uczelni. Czy ta informacja jest wystarczająca i każdy student na pierwszym roku studiów wie, że istnieją pewne organizacje w szkole, jakie to są organizacje, czym się zajmują, jakie jest system przyjęć. Ciekawe jest na ile organizacje działające na terenie uczelni są otwarte na nowych członków.

Nie powrócimy już z pewnością do systemu nauczania, który oferuje studentom przydział do stałej grupy. Ale możemy wspierać system organizacji, kół naukowych, inicjatyw studenckich. Możemy dbać o lepszą informację na ten temat. Jednocześnie wydaje się, że wsparciem dla tych, którzy z różnych powodów trudno jest zapisać się do jakiegokolwiek organizacji, znaleźć sobie grupę znajomych przyjaciół jest udział w treningach integracyjnych, interpersonalnych, asertywności. Treningi te prowadzone są na naszej uczelni (między innymi przez pracowników Centrum Pedagogicznego) i cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem. Ale uczestniczą w nich osoby z późniejszych lat studiów, nie studenci pierwszego roku, którym być może byłoby to najbardziej potrzebne.

W świetle uzyskanych wyników cenna wydaje nam się inicjatywa prowadzenia dla studentów I-go roku zajęć z tzw. „Orientacji”. Zajęcia te dostarczają konkretnych informacji, ale też dają poczucie bezpieczeństwa – studenci nie są pozostawieni sami sobie. Być może warto byłoby dołączyć do nich informacje na temat różnych inicjatyw nie związanych bezpośrednio z nauczaniem przedmiotów ekonomicznych i sposobów studiowania w SGH. Przydatna może być informacja na temat istniejących organizacji studenckich, kół naukowych czy zajęć treningowych.

Naszym zdaniem SGH jest jedną z niewielu uczelni dających możliwość wszechstronnego przygotowania do przyszłej pracy zawodowej. Studenci mogą zdobyć nie tylko wiedzę merytoryczną, ale też praktyczne umiejętności i doświadczenia pracy w grupie (np. treningi). Zdobywanie wiedzy merytorycznej jest zagwarantowane przez program studiów. Wiedzę dotyczącą tego jak funkcjonować w grupie i radzić sobie z wynikającymi z tego konsekwencjami zdobywają sami. Być może warto byłoby bardziej wyeksponować możliwość zdobywania tego rodzaju wiedzy i doświadczeń.

6 Bibliografia

Bąk E., Bobrowska-Jabłońska K., Iwanow A. (1998), *Kompetencje społeczne studentów Szkoły Głównej Handlowej a wybór specjalizacji i preferowany charakter pracy*, [w:] Studenci Szkoły Głównej Handlowej (postawy, aspiracje, umiejętności), niepublikowana praca zbiorowa, Centrum Pedagogiczne SGH

Bąk E., Bobrowska-Jabłońska K., Iwanow A. (1999), *Kompetencje społeczne studentów Szkoły Głównej Handlowej a wybór specjalizacji i preferowany charakter pracy. Analiza jakościowa stylu spostrzegania przyszłej pracy w kategoriach osobowościowych*

Bąk E., Bobrowska-Jabłońska K. (2000)

Gurycka A. (1979), *Struktura i dynamika procesu wychowawczego*, PWN, Warszawa

Mika S. (1981), *Psychologia społeczna*, PWN, Warszawa.